

Tổ chức hệ thống thông tin kế toán trong các doanh nghiệp thương mại tại Việt Nam

Nguyễn Thị Thảo
Nguyễn Thị Ngọc Bích

Trường Đại học Kinh tế và Quản trị Kinh doanh Thái Nguyên

Một trong những đầu mối cung cấp thông tin trong các doanh nghiệp kinh doanh thương mại chính là Phòng kế toán với các thông tin kế toán. Với chức năng thu thập, ghi nhận, lưu trữ và xử lý dữ liệu kế toán cũng như các dữ liệu liên quan khác để tạo ra những thông tin kế toán tài chính hữu ích phục vụ cho việc ra quyết định, Phòng kế toán của các doanh nghiệp thương mại phải chủ động thiết lập tổ chức thông tin kế toán gắn với các hoạt động của đơn vị mình; tổ chức hệ thống thông tin kế toán có vai trò rất quan trọng đối với công tác quản lý tài chính của bất kỳ doanh nghiệp kinh doanh thương mại nào.

1. Thông tin kế toán trong các doanh nghiệp kinh doanh thương mại tại Việt Nam

1.1. Khái niệm

Hệ thống thông tin kế toán (AIS): AIS là hệ thống thông tin thu thập, ghi chép, bảo quản, xử lý và cung cấp dữ liệu, thông tin liên quan đến kế toán, tài chính, chu trình hoạt động của doanh nghiệp. AIS bao gồm sáu phần chính: con người, quy trình và hướng dẫn, dữ liệu, phần mềm, cơ sở hạ tầng công nghệ thông tin và kiểm soát nội bộ. AIS có các chức năng như ghi nhận, lưu trữ các dữ liệu của các hoạt động hàng ngày của doanh nghiệp; lập và cung cấp các báo cáo cho các đối tượng bên ngoài; hỗ trợ ra quyết định cho nhà quản lý doanh nghiệp; hoạch định và kiểm soát; thiết lập một hệ thống kiểm soát nội bộ.

Ta có thể hiểu thực chất của AIS là các nghiệp vụ kinh tế phát sinh trong quá trình sản xuất kinh doanh của doanh nghiệp được AIS ghi nhận, phân tích, luân chuyển và lưu trữ. Khi người sử dụng thông tin có yêu cầu, AIS sẽ từ các ghi chép đã lưu trữ mà phân tích, tổng hợp và lập các báo cáo thích hợp cung cấp cho người sử dụng thông tin.

1.2. Sự phát triển hệ thống thông tin kế toán

Phát triển hệ thống thông tin kế toán (AIS) nhằm mục tiêu hướng tới sự hoàn hảo. AIS phải cung cấp thông tin chính xác, kịp thời, đáng tin cậy; thời gian phát triển hợp lý; thỏa mãn nhu cầu thông tin của doanh nghiệp. Người dùng phải hài lòng kể cả nhân viên kế toán. Bên cạnh đó, phát triển AIS còn phải đạt mục tiêu chi phí bỏ ra tương xứng với hiệu quả mang lại. Trong tương lai, AIS sẽ không đơn thuần là hệ thống thông tin xử lý nghiệp vụ. Bên cạnh các dữ liệu tài chính, AIS còn thu thập thêm các dữ liệu phi tài chính. Việc ứng dụng công nghệ thông tin trong

hoạt động kế toán ngày càng phổ biến. Và AIS kết hợp với các hệ thống chức năng khác trong hệ thống thông tin quản lý để kiến tạo toàn hệ thống thông tin toàn doanh nghiệp, phục vụ mục đích quản lý toàn diện toàn doanh nghiệp. Ngoài ra, AIS giúp đối phó được nhiều rủi ro tiềm tàng có khả năng phát sinh trong các quy trình của doanh nghiệp.

1.3. Vai trò

Hệ thống thông tin kế toán (AIS) có vai trò quan trọng trong doanh nghiệp.

Với một AIS được thiết kế tốt cho phép doanh nghiệp hoạt động một cách trơn chu. Với một AIS thiết kế kém sẽ cản trở hoạt động của doanh nghiệp. Khi một doanh nghiệp đang gặp khó khăn, các dữ liệu trong AIS có thể được sử dụng để phát hiện ra nguyên nhân của những vấn đề đang tồn tại, từ đó có các định hướng và quyết định trong quản trị doanh nghiệp.

Bên cạnh đó, AIS có thể tự động hóa xử lý số lượng lớn dữ liệu, chia sẻ dữ liệu, thông tin trong phạm vi doanh nghiệp và cung cấp, truy vấn thông tin trực tuyến một cách nhanh chóng, tự động lập các báo cáo kế toán, báo cáo quản trị. Từ các tác dụng đó, AIS tác động vào hiệu quả quyết định của nhà quản lý, tăng khả năng cạnh tranh của doanh nghiệp, giảm thiểu các gian lận và tăng cường khả năng kiểm soát của nhà quản lý.

AIS có thể tích hợp những quy trình kinh doanh, sản xuất chính trong đơn vị, từ đó kết hợp được các nguồn lực trong doanh nghiệp, góp phần tăng hiệu quả sản xuất kinh doanh.

Ngoài ra, một hệ AIS khoa học giúp mọi người thực hiện các quy định các quy trình được thuận lợi, công việc được thực hiện nhanh chóng, tránh những rắc rối, phức tạp, chông chéo trong quy trình, từ đó

tạo điều kiện thuận lợi trong vấn đề quản lý nhân sự, tăng sự hài lòng của nhân viên và tăng năng suất lao động. Một vai trò rất lớn nữa là AIS cung cấp các báo cáo kế toán tức thời, giúp nhà quản trị xây dựng hệ thống quản trị doanh thu, chi phí, lợi nhuận và hệ thống kiểm soát trong doanh nghiệp. Như vậy, trong quản trị kinh doanh, AIS có vai trò đặc biệt quan trọng.

1.4. Nguyên tắc xây dựng hệ thống thông tin kế toán

Trong điều kiện nền kinh tế thị trường như hiện nay ta càng thấy rõ được vai trò quan trọng của tổ chức hệ thống thông tin kế toán (AIS). Để thực hiện tốt vai trò của mình, tổ chức AIS phải tuân thủ ba nguyên tắc cơ bản: nguyên tắc kiểm soát, nguyên tắc phù hợp, và nguyên tắc tiết kiệm- hiệu quả (Nguồn: <http://www.myaccountingcourse.com/accounting-dictionary>)

Thứ nhất, nguyên tắc kiểm soát: theo nguyên tắc này, hệ thống thông tin kế toán phải đảm bảo tính kiểm soát được. Các thủ tục và quy trình của AIS phải giúp các nhà quản lý theo dõi và điều khiển các hoạt động trong doanh nghiệp. Mục đích của nguyên tắc này là để đảm bảo hệ thống kế toán đang làm việc đúng và các nghiệp vụ kinh tế phát sinh được ghi nhận một cách chính xác. Rõ ràng, các nhà quản lý không thể giám sát tất cả các nhân viên và sai sót cũng như gian lận có thể xảy ra. AIS giúp nâng cao tính năng kiểm soát nội bộ để đảm bảo các lỗi trong kế toán được giảm thiểu, tài sản của công ty được bảo vệ và nhân viên không thể gian lận. AIS được xây dựng tuân thủ theo nguyên tắc kiểm soát sẽ giúp các nhà quản lý không cần phải giám sát hoạt động mỗi nhân viên và tập trung vào việc quản lý các hoạt động kinh doanh.

Thứ hai, nguyên tắc phù hợp: theo nguyên tắc này, xây dựng AIS phải cung cấp thông tin hữu ích, dễ hiểu, kịp thời và cần thiết cho việc ra quyết định. Nếu không có sự phù hợp, thông tin không thể sử dụng và không thể tạo ra sự khác biệt trong các quyết định của nhà quản trị. Cũng theo nguyên tắc này, khi thiết kế AIS phải hài hòa với các yếu tố tổ chức và nhân lực của doanh nghiệp. Nó phải phù hợp với các đặc điểm đặc thù của doanh nghiệp. Mỗi doanh nghiệp là một tổ chức độc lập với những đặc điểm và điều kiện riêng về mô hình tổ chức, về phương thức kinh doanh, mô hình quản lý... Khi xây dựng AIS phải chú ý đến đặc điểm, điều kiện riêng của doanh nghiệp, không áp dụng một cách rập khuôn, máy móc cùng một AIS cho tất cả các đơn vị mà phải triển khai tổ chức AIS phù hợp với từng điều kiện cụ thể. Xây dựng AIS phải phù hợp với quy mô sản xuất kinh doanh, với trình độ chuyên môn,

trình độ trang bị công nghệ. Phải đảm bảo tính hiệu quả của AIS và phát huy đầy đủ vai trò của AIS trong quản lý doanh nghiệp. Bên cạnh đó, nguyên tắc này còn được hiểu rằng một AIS nên được xây dựng thích ứng với những thay đổi có khả năng phát sinh trong tương lai gần của doanh nghiệp. Theo thời gian, khi quy mô của doanh nghiệp mở rộng, khối lượng giao dịch tăng lên, các yêu cầu kiểm soát mới phát sinh..., AIS vẫn phải đáp ứng được những thay đổi này.

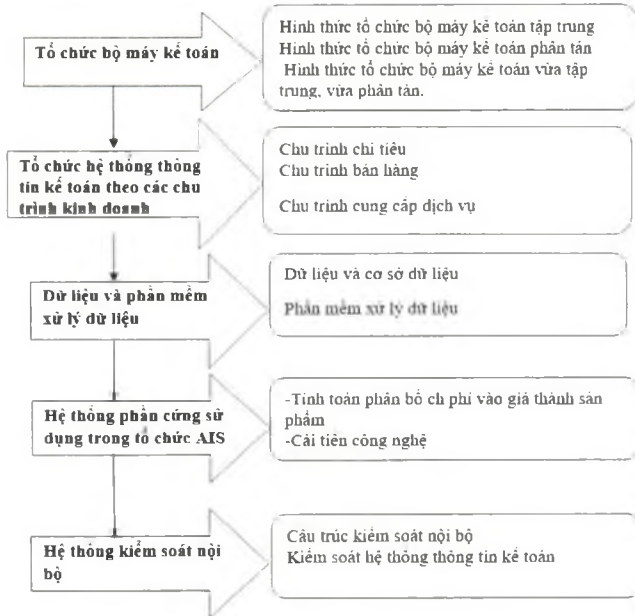
Thứ ba, nguyên tắc tiết kiệm- hiệu quả: khi xây dựng AIS phải đảm bảo tính hiệu quả, lợi ích thu được phải lớn hơn chi phí của nó. Chi phí đó có thể là hữu hình hoặc vô hình. Trong điều kiện cạnh tranh như hiện nay, mọi hoạt động đều phải tiết kiệm, thiết thực và hiệu quả, có nghĩa là tổ chức một cách khoa học, hợp lý sao cho kết quả của AIS là tạo ra các thông tin hữu dụng mà chi phí bỏ ra là thấp nhất. AIS phải được xây dựng phù hợp với quy mô của doanh nghiệp trong một thời gian tương đối.

Trên đây là những nguyên tắc cơ bản khi xây dựng AIS. Trong quá trình triển khai tổ chức AIS, các doanh nghiệp phải tuân thủ và thực hiện một cách đầy đủ các nguyên tắc này nhằm tổ chức AIS khoa học, hợp lý và hiệu quả nhất. Tuy nhiên, tùy thuộc vào từng điều kiện cụ thể, các doanh nghiệp còn phải tuân theo những nguyên tắc cũng như dựa vào những căn cứ cụ thể trong từng nội dung tổ chức để đảm bảo tính khoa học của tất cả các nội dung trong tổ chức AIS.

2. Tổ chức hệ thống thông tin kế toán trong các doanh nghiệp kinh doanh thương mại tại Việt Nam

Kế toán ngày nay không chỉ là người ghi chép các thông tin tài chính và lên báo cáo mà còn tham gia và có vai trò quan trọng trong quản trị doanh nghiệp. Một đơn vị muốn phát triển hay muốn tồn tại vững mạnh không thể thiếu một hệ thống tài chính hoạt động hiệu quả, kiểm soát được mọi hoạt động trong doanh nghiệp. Để làm được điều đó thông tin kế toán phải được luân chuyển đầy đủ, kịp thời. Hệ thống thông tin kế toán (AIS) chặt chẽ giúp ngăn chặn những gian lận và sai sót một cách hiệu quả, là một phần không thể thiếu trong quản trị nội bộ doanh nghiệp. Chính vì vậy, người làm công tác kế toán phải có sự am hiểu về quá trình thiết kế, phát triển ứng dụng và tổ chức AIS. Khả năng của kế toán viên được chứng tỏ khi họ làm gia tăng giá trị bản thân. Cùng với sự phát triển của khoa học, tin học được áp dụng vào AIS. Nó không dừng ở phần mềm kế toán mà còn bao trùm tất cả hoạt động ở các phòng ban trong toàn doanh nghiệp.

Có thể khái quát tổ chức hệ thống thông tin kế toán trong doanh nghiệp như sơ đồ hệ thống sau:

Tổ chức bộ máy kế toán: Ở mỗi đơn vị được thành lập và đi vào sản xuất kinh doanh, có tư cách pháp nhân đầy đủ đều phải tổ chức công tác kế toán và tổ chức bộ máy kế toán để thực hiện toàn bộ công tác kế toán, tài chính, thống kê ở đơn vị. Theo đó, mỗi đơn vị phải tự xây dựng mô hình tổ chức bộ máy kế toán ở đơn vị.

Tổ chức hệ thống thông tin kế toán theo các chu trình kinh doanh:

Chu trình chi tiêu: Chu trình chi tiêu hay còn gọi là chu trình chi phí. Trong chu trình này có các bước chính như: lập đơn đặt hàng gửi tới nhà cung cấp; nhận hàng hóa hoặc dịch vụ từ nhà cung cấp; xác nhận nghĩa vụ thanh toán và cuối cùng là thanh toán cho người bán.

Chu trình bán hàng: Chu trình bán hàng hay còn gọi là chu trình doanh thu. Chu trình bán hàng bao gồm các nghiệp vụ kế toán ghi nhận các nghiệp vụ phát sinh liên quan tới việc tạo doanh thu và ghi nhận công nợ khách hàng.

Dữ liệu và phần mềm xử lý dữ liệu:

Dữ liệu và cơ sở dữ liệu: Cơ sở dữ liệu là tập hợp nhiều dữ liệu liên quan và được lưu trữ vật lý trong máy tính. Nó liên kết các tập tin và được quản lý bởi một phần mềm gọi là hệ thống quản lý cơ sở dữ liệu.

Phần mềm xử lý dữ liệu: Phần mềm thiết kế để xử lý dữ liệu trong AIS phải đảm bảo các yêu cầu sau: nhận diện được thông tin đầu ra của hệ thống; tìm được giải pháp phần cứng và phần mềm; quản lý được, không quá phức tạp; đảm bảo bí mật. Hiện nay, một số phần mềm kế toán phổ biến và thông

dụng đang được sử dụng như Phần mềm kế toán Fast; Phần mềm kế toán Misa. Với phần mềm kế toán Fast hiện đang có các phiên bản cho doanh nghiệp quy mô vừa và lớn như: Fast Business Online, Fast Business (ERP), Fast Financial, Fast HRM Online, Fast CRM Online, Fast DMS Online; phiên bản cho doanh nghiệp quy mô vừa và nhỏ có: Fast Accounting Online và Fast Accounting.

Hệ thống kiểm soát nội bộ:

Cấu trúc kiểm soát nội bộ: Hệ thống kiểm soát nội bộ bao gồm các chính sách và các thủ tục thực hiện chính sách được thiết lập bởi các cấp lãnh đạo và được toàn thể doanh nghiệp tuân thủ nhằm cung cấp một sự đảm bảo hợp lý để đạt được ba mục tiêu: báo cáo tài chính đáng tin cậy; các quy định và luật lệ hiện có được tuân thủ và các hoạt động kiểm soát là hữu hiệu và hiệu quả.

Kiểm soát hệ thống thông tin kế toán: Kiểm soát AIS bao gồm các dạng kiểm soát: kiểm soát ngăn ngừa, kiểm soát phát hiện và kiểm soát sửa sai./.

Tài liệu tham khảo

Đoàn Xuân Tiên và tập thể giảng viên Học Viện Tài Chính (2012) "Tổ chức thông tin kế toán quản trị tư vấn cho các tình huống quyết định ngắn hạn trong các doanh nghiệp"

Nguyễn Mạnh Toàn, Huỳnh Thị Hồng Hạnh (2011)- Hệ thống thông tin kế toán- Nhà xuất bản Tài Chính

Nguyễn Thế Hưng (2008)- Hệ thống thông tin kế toán- Nhà xuất bản Thống Kê

Phan Đức Dũng- Thiều Thị Tâm- Nguyễn Việt Hưng- Phạm Quang Huy (2008) – Hệ thống thông tin kế toán- Nhà xuất bản Thống Kê

NZOMO SAMUEL (2013) "Impact of accounting information systems on organizational effectiveness of automobile companies in Kenya"

ZSUZSANNA TÓTH (2012) "The Current Role of accounting information systems" - 'Club of Economics in Miskolc' TMP Vol. 8., Nr. 1., pp. 91-95. Internet:

Lã Thị Thu (2014) "Tổ chức thông tin kế toán trong các doanh nghiệp hiện nay"- <http://tapchi-taichinh.vn/tai-chinh-kinhdoanh/tai-chinh-doanh-nghiep/to-chuc-thong-tin-ke-toan-trong-cacdoanh-nghiep-hien-nay-54082.html>